

«Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları» adlı kitap dolayısıyla

BİR CEVAP

Doç. Dr. Cahit TALAS

1 — Çok muhterem Hocam Mehmet Emin Erişirgil'in Siyasal Bilgiler Fakültesince yayınlanmış bulunan «Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları» adlı kitabım dolayısıyla yazdığı ve Yeni Ulus'un 17.1.1954 tarihli sayısında in-
tişar eden makalesinde hakkımda belirtmiş olduğu sevgi beni çok mütehas-
sis eyledi. Bugünkü medenî dünyanın ve bu arada memleketimizin de ana
meselelerinden birini teşkil eden bir konuyu ele alan ve incelemeye çalışan
kitabıma sayın Hocamın göstermiş olduğu alâkaya hususiyle teşekkürü bir
borç bilirim. Zira itiraf eylemek lâzımdır ki ilmî neşriyata karşı memleke-
timizdeki alâkasızlık ve bunun bir neticesi olarak kendi meselelerimizi ay-
dınlatmak için münakaşa, ve düşünce taatisinden mahrumiyetimiz ilim adam-
larımızı faydalı bir iş yapmanı görülmüş ve takdir edilmiş olmasından mü-
tevellit manevî tatmin duygusundan mahrum bırakmaktadır.

Sayın Hocamın makalesindeki tenkidlerinin münakaşasına geçmeden ön-
ce «Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları» adlı kitabın muhteviyatı hak-
kında kısaca malûmat vermekte fayda vardır. Sayın Hocam, bu hususu ma-
kalesinde ihmal eylemiş olduğundan makaleyi okuyanların, bahis konusu ki-
tabı okumaksızın ön bir hükme varmamalarını temin için buna ihtiyaç var-
dır. Ve bunu yapmak suretiyle aynı zamanda tenkidlerin esasen ziyade te-
ferruata taallûk eylediğini ve Sosyal Güvenlik ile doğrudan doğruya alâka-
sı bulunmayan ve biraz sonra temas edeceğimiz düşünceler etrafında kalmış
olduğunu daha vazih bir şekilde belirtmiş olacağımızı zannediyoruz.

2 — «Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları» adlı kitap 168 sahifeden
ibaret olup bunun 65 sahifeyi teşkil eden ilk dört bölümünde bugünkü sosyal
güvenlik sistem ve anlamına varmak için geçirilmiş olan tekâmül, Sosyal Gü-
venliğin delâlet eylediği mâna ve Sosyal Güvenliğin karşıladığı riskler, ikin-
ci Dünya Harbi içinde ve sonunda Sosyal Güvenlikle ilgili milletlerarası ve-
sikalar ve gelişmeler, Sosyal Güvenliğin millî ekonomi içindeki yeri, millî
ekonomi ile münasebetleri, ve nihayet Sosyal Güvenliğin finansmanı mese-
lesi tetkik edilmektedir. Memleketimizde 1946 yılından itibaren kurulmasına
başlanılmış ve gelişmesine çalışılan İşçi Sigortaları rejiminin, çok daha şamil
bir mâna ifade eden sosyal güvenlik anlamı içindeki yerini tâyin edebilmek
için böyle bir umumî kısma lüzum vardı.

Kitabın müteakip ve büyük kısmı memleketimizdeki tekâmüle tahsis edilmiş olup beşinci bölümde korporasyonlar içinde ve tanzimattan 1946 yılına kadar olan devrede sosyal sigortalarla yakından uzaktan ilgili kanunlar ve tedbirler, altıncı bölümde İşçi Sigortalarının doğuşu hâdisesi, yedinci bölümde de İşçi Sigortalarının hâlen karşılamakta olduğu meslekî ve sosyal riskler tetkik edilmektedir.

Bu açıklamadan sonra Muhterem Hocamın kitap hakkındaki ve bir defa daha işaret edeyim, esastan ziyade, incelenmiş bulunan mevzu bakımından teferruat sayılabilecek mülâhazalarını sırasıyla ele alalım.

3 — Evvelâ kitabın adından başlayalım. Ne için sadece «Sosyal Güvenlik» değil de bir de «Türk İşçi Sigortaları» ilâve edilmiş. Derhal ilâve edeyim ki sadece «Sosyal Güvenlik» adı ile iktifa eylemek de mümkün olabilirdi. Ancak bu ad ile Türkiye İşçi Sigortalarının da bir Sosyal Güvenlik mahiyetini haiz olduğu zehabı da okuyucu nezdinde uyanabilirdi. Halbuki bilindiği üzere Sosyal Güvenlik bir gaye olup sosyal sigartaların delâlet eyledikleri mânadan çok daha geniş bir mânayı haizdirler. Sosyal Güvenlik her nevi meslekî ve sosyal risklere karşı bütün memleket halkının hâlini ve yarınını garanti altına almayı tazammun eder. Sosyal Sigortalarda bu genişlik yoktur. Hele Türk İşçi Sigortaları tatbik sahaları ve karşıladıkları riskler bakımından bu genişlikten büsbütün uzaktırlar. Binaenaleyh kitabın siklet merkezini teşkil eden Türk İşçi Sigortalarının başlıkta yer alması böyle bir mahiyet ayrılığı dolayısıyla bizce faydalı mülâhaza edilmiştir.

Sayın Hocam kitap hakkındaki mülâhazalarından büyük bir kısmını, bugünkü sosyal politika tedbirlerine ve Sosyal Güvenlik gelişmelerine vücut veren hâdiseleri çok kısa ve umumî bir şekilde gözden geçiren ve yalnız 5 sahifeden ibaret olan başlangıçtaki «Giriş» içindeki fikirler üzerinde temerküz ettirmiş, Sosyal Güvenliği izah eden ve ne gibi bir tekâmül seyir takip ettiğini ve meselelerinin ne olduğunu ortaya koyan 65 sahifalık ana konulardan her birini bir tarafa bırakarak Türk İşçi Sigortalarının «Giriş» kısmına gelmiştir.

İlk «Giriş» kısmında vazih olarak sınaî inkilâp neticesinde işçilerin maruz kaldıkları maddî ve manavî sefalet anlatılmıya çalışılmış, işçilerin sefaletini önlemek için liberal doktrinlerinin Devlet müdahalesine karşı mukavemeti ve ileri sürdüğü dokümanlar kısaca ortaya konmuş ve nihayet hangi ekonomik, sosyal, millî ve insanî zaruretlere dolayısıyla Devletin Sosyal Politika sahasında müdahaleye mecbur kaldığı belirtilmiş ve nihayet Sosyal Güvenlik sahasına el attığı anlatılmıştır.

Sayın Hocamın söylediği gibi burada anlaşılmıyacak bir mütalâa bulunduğu zannetmiyoruz, Müteakip sahifeler de okunduğu takdirde «Giriş» in okuyucular tarafından kolayca anlaşılmaması için bir sebep göremiyoruz. Muhterem Hocam «gerekirdiki bu bahiste Sosyal Güvenlik fikrini

doğuran olaylar olsun» demektedir. Derhal ilâve edelim ki girişi takip eden Birinci Bölüm Sosyal Güvenliği doğuran olayların ve zaruretlerin izahına tahsis olunmuştur.

Sayın Hocam, devam ederek «toplama» sahifelerden ve «gerçeğe uygun olduğundan şüphe ettiği cümlelerden» bahsediyoruz. Evvelâ şunu söyleyeyim ki «toplama» denilen o sahifeler pek çok kitabın etüdünden ortaya çıkmış bir muhassalâ ve iktisaptır. Çok Muhterem Hocam da bilirler ki dünyamızda söylenmemiş pek az şey vardır. Bu pek azın içinde de gene pek azını bulup söyleyebilmek bir ilim adamının ömrünü alabilir.

Gerçeğe uygun olduğundan sayın Hocamın çok şüphe ettiği cümle de şudur: «XVIII yüzyılın sonlarında Fransa'da fizyokratların ve İngiltere'de David Hum ve Adam Smit'in müdafaa eyledikleri ticaret serbestisi prensibi başlamış olan yeni devrin doktrini olmakta gecikmedi». Bu cümlenin ihtiva eylediği fikir ve iddia her fikir ve iddia gibi münakaşa edilebildiler. Ancak ona, okuyucuya kitap hakkında yalnız kanaat verecek bir yanlışlık izafe etmeği gerçeğe uygun bulamıyoruz. Filhakika bu bir sahife içinde, biz fizyokrazisme ve liberalizme vücut veren olayları tetkik ve mütalâa ederek bir neticeye varmak iddiasında bulunmadık. Ana prensiplerinde derin bir surette fizyokrazismin tesiri altında kalmış bulunan liberal doktrinin fizyokrazizm ile birlikte yeni devrin doktrini olduğunu söyledik. Zannımıza göre gerçekte bundan ibarettir.

Sayın Hocam makalesinin diğer bir yerinde fakirlik ve sefaletten bahsederek fakirlik ve sefaletin işçi hakları konusu ile karıştırılabilecek bir şekilde ele alınmış olduğunu, ve bir cemiyetteki fakirlere karşı rahatı yerinde olanların besledikleri alâkanın gene kendini düşünmek egoizminden doğduğunu söylemektedir. Bu da gene o «5» sahifelik girişin içinde kalmış ve daha ileri sahifelere geçmek zahmetini ihtiyar eylememiş bir mülâhazadır. Sayın Hocam, çok iyi bilirler ki sınaî inkilâb, başlangıçta İngiltere'de ve bilâhare Batı Avrupa memleketlerinde doğup gelişmesi ile beraber ortaya o zamana kadarki cemiyetler içinde mevcut olmıyan büyük proleter kütlelerinin çıkmasını mucip oldu. Fakirlik ve sefalet bu büyük işçi kütlelerinin uzun bir devre boyunca kaderi olmuştur. Binaenaleyh bu devre içinde işçi hakları fakirlerin ihtiyacı ile birleşmekte ve işçi herşeyden evvel yaşamak istemekte idi.

Fakirlere, başka bir tabirle o devirdeki işçilere karşı rahatı yerinde olanların duydukları alâkaya gelince bu, Muhterem Hocamın zanneylediği gibi rahatlarının bozulması endişesinden gelmemektedir. Meselenin genişliği ve zamanla millî, ekonomik ve sosyal bakımdan arzulemekte olduğu ehemmiyetin anlaşılması ve sarîh olarak kendini göstermesi ve nihayet işçilerin sendikalar hâlinde teşkilâtlanarak büyük bir kuvvet olarak ortaya çıkmış bulunmalarını işçi haklarını kabul eden sosyal politika tedbirlerine vücut vermişler-

dir. Devam ve rahatlarını muhafaza eylemek endişesinin veyahut bir nevi paternalizmin sosyal politika tedbirlerinin vücut bulup gelişmesindeki rolü devde kulak mesabesinde kalır.

Sayın Hocam esası bırakıyor ve birinci girişten ikinci girişe atlıyarak teferruata ait mülâhazalarına devam ediyor. Öyle ki, «yaşamakta olduğumuz devri tetkik etmeden önce biraz geriye doğru gidelim» cümlesini ele alarak ne kadar geriye diye sormaktadır? Bu geriye gidişin hududu belki bir tarih ile belirtilmemiştir ama korporasyonlardan bahseden 69, 70 ve 71 nci sahifeler dikkatle okunduğu zaman bu geriye gidişin Osmanlı İmparatorluğu içindeki korporasyonların doğuş ve devamları ile hudutlandırılmış olduğu kolayca anlaşılır. Fakat bu, tetkik eylemekte olduğumuz mevzu bakımından pek az ehemmiyeti olan bir noktadır. Korporasyonlar hakkında Sayın Hocamın ileri sürdüğü mütalâalar da böyledir. Yalnız şuna işaret edeyim ki korporasyonların «istihsalleri istihlâke göre nizamlıyan sosyal müesseseler olması» onları aynı zamanda birer işveren teşekkülü olmak vasfından kurtarmaz. Filhakika korporasyon içinde, korporasyonun idaresinde, kararlarında ne kalfanın ne de çırağın hiçbir rolü yoktur. Korporasyon konusuna devam ederek «maşinizm kısa bir zamanda korporasyonların ortadan kalkmasını intaç etti» cümlemizi ele alarak korporasyonların ortadan kalkmalarını kasaba ekonomisinden millî ekonomiye geçişe bağlıyor. Muhterem Hocam ile burada anlaşamazlık halinde değiliz. Zira ticarî kapitalimizi ikmal eden sınaî kapitalizm millî ekonomilerin doğmasında başlıca âmil olmuştur. Profesör G. Scelle'in dediği gibi «korporatif sisteminin inhitatı, yalnız kendinin bizzat malik olduğu visler yüzünden değil fakat ekonomik tahavvülle ve kapitalizmin kendini göstermesi ile hızlanmıştır.»

Muhterem Hocam, «kitapta Tanzimat hareketinin ekonomik hedefi de açıkça belirtilmiyor» diyor. Bu hedefin araştırılması her halde Sosyal Güvenliği konu olarak alan esere düşmese gerek. Kaldı ki Tanzimat hareketi bizce ekonomik olmaktan ziyade politik bir mahiyet taşır.

Sayın Hocam, «müellif ondört yıl neye iş kanunu dar bir tatbik sahası içinde kalmıştır? Neye 1945 yılında Çalışma Bakanlığı Kurulu vermiştir? Bu teşekkül kurulurken kimlerin, nasıl engellerine uğramıştır? Buraları da araştırmıyor veya araştırmaya lüzum görmüyor» diyor ve kitapta savunulan tezin doğru ve faydalı olduğunu belirtmek suretiyle makalesine son veriyor.

İş kanunu dar bir tatbik sahası içinde kalmıştır, neden? Bunu muhtelif vesilerle kitapta tekrar eyledik. Sayın Hocamın makalesinin başına aldığı cümleden önce şöyle diyorduk: «Sosyal reform ve davaları halli her şeyden evvel bir inanış meselesidir». Zannederim ki bu cümle birçok şeyleri ifade edebilmektedir.

Çalışma Bakanlığının 1945 yılında hangi gaye ve maksatlar için kurulduğunu vesika olarak mezkûr Bakanlığın Kuruluş Kanununun birinci maddesi göstermektedir. Ayrıca Sayın Hocamın da pek iyi bildiği üzere bu Bakanlığın kuruluşunda Dışişleri Bakanlığının da büyük bir tesiri olmuştur. Ve ilk fikrin Dışişleri Bakanlığından gelmesinin bizim mütalâarımızı teyit eden bir mahiyeti vardır.

Çalışma Bakanlığının Kuruluşuna kimler ne gibi engeller çıkarmışlardır? Doğrusu bunu bilmiyoruz. Çalışma Bakanlığının kuruluş devresinde, Büyük Millet Meclisinde ve Hükûmet içinde vazife alanların bu hususu yayınlarıyla aydınlatmalarında büyük bir fayda vardır ve bunları onlardan beklemek de memleketin hakkıdır.

4... İşte "Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları" adını taşıyan kitabım hakkında Sayın Hocamın tenkitleri bu noktalar etrafında toplanmıştır. Bu cevaba mevzu teşkil eden makaleyi okuyacak okuyucu öyle tahmin ederim ki şu suali kendi kendine soracaktır. "Sosyal Güvenlik" adını taşıyan bu kitap Sosyal Güvenlikten hiç bahsetmemektedir ki Sayın Emin Erişgil asıl Sosyal Güvenlik meselelerine makalesinde hiç temas etmemektedir? Doğrusu bu suali bizde kendi kendimize sormuş bulunuyoruz. Kitapta Sosyal Güvenliğin henüz tamamiyle tavahzuh eylememiş anlamı münakaşa edilmektedir. Sosyal Güvenliğin millî gelir, istihsal ve istihlâk, tasarruf ve tam çalışma üzerindeki tesirleri tetkik olunmaktadır. Sosyal Güvenliğin finansmanı ve tatbik edilen malî rejimin Sosyal Sigorta bakımından fayda ve muhzurları gözden geçirilmektedir. Pek çok görüş ayrılıklarına vücut verebilecek, münakaşa mevzuu olabilecek bu bahisler hakkında Sayın Hocam hiç bir şey söylemiyerek mütalâalarını kitabın yalnız birkaç sayfasındaki ve esasında Sosyal Güvenliği doğrudan doğruya alâkadar etmiyen birkaç cümle ve fikir üzerine istinad ettirmesi her halde tatminkâr bir tenkit olmamıştır. Makalede kitabın, Türk İşçi Sigortalarından bahseden kısmı hakkında da aynı boşluğu görmekteyiz. İş kanununun nasıl doğduğu kısaca tesbit edildikten sonra bu kanunun vazeylenmiş olduğu sosyal prensipleri münakaşa olunmaktadır. Sonra 1946 yılından itibaren tedricen kurulmaya başlıyan ve meslekî ve sosyal riskeleri karşılıyan Sigorta kolları ele alınarak izah edilmekte ve kifayetsizlikleri ortaya konulmaktadır. Sayın Hocam Sosyal Güvenlik bakımından sıklet merkezini teşkil eden asıl bu meseleler dolayısıyla ortaya konulan fikir ve kanaatları münakaşa edip makalesine mevzuu yapmış olsaydı, bizce kitabın mütevası ile ahenk halinde bulunan bir tenkid yapmak fırsatını bulmuş olacak ve okuyucuyu şüphesiz istemiyerek, bahis konusu kitap hakkında doğru olmiyan bir kanaate sevk eylemek gibi bir durum yaratmaktan uzak kalabilecekti,